

SLOVO O FRA ŽARKU ILIĆU

*Danju i noću obnavljaj uspomene,
pretražuj izvore rada!*

Čuvaj junačka djela i spomenike:

Sramota je, naime, biti stranac u vlastitij domovini.

Kasiodor¹

Tako je poučavao Flavije Magno Aurelije Kasiodor (latinski Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus), rimski političar, povjesničar i teolog (oko 490. – 583.). Puno stoljeća kasnije Ivan, fra Žarko Ilić (1934. – 2022.), franjevac, pisac, katolički novinar, borac za pravdu, mir i ekologiju živio je noseći u svom srcu zavičaj. Zlatnim slovima upisao ga je u povijest i dao mu osobnu iskaznicu na ime *Kršni zavičaj*, hercegovački informativni zbornik za vjerska i društvena pitanja. Te davne 1970. prve mu je temelje udario u Drinovcima. On župnik, kapelan fra Vitomir Musa i Vlado Pandžić, tada nastavnik hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi u Drinovcima (kasnije dr. sc. i redoviti sveučilišni profesor u trajnom zvanju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu), osmislili su zbornik za svoj puk u Hercegovini.²

Kršni zavičaj je prokoračao u Katoličkome župnom uredu Drinovci, a jednako uspješno svoj je hod nastavio u Franjevačkom samostanu Humac kao glasilo čija je svrha, prije svega, upoznavanje s prošlošću te izvještavanje o stvarnim događajima u sadašnjosti. Namjera osnivača zavičajnog glasila očitavala se i u želji za čuvanjem duhovnoga jedinstva

¹ Fra Petar Bakula, *Hercegovina prije sto godina ili Topografsko-historijski šematizam franjevačke kustodije i apostolskog vikarijata u Hercegovini za godinu Gospodnju 1867. (Šematizam fra Petra Bakule; preveo dr. fra Vencel Kosir)*, Provincijalat hercegovačkih franjevaca, Mostar, 1970., str. 7.

² Usp. Vlado Pandžić, *Kršni zavičaj (1970. – 2017.)*. Hercegovački ljetopis – duhovni svjetlopis, Naša ognjišta, Tomislavgrad, 2021.

hrvatskoga naroda kako u domovini, tako i u svijetu. Uz to *Kršni zavičaj* je zamišljen kao čvrsta poveznica odseljenika u tuđini s rodnim krajem.

Strukturu ili tijelo zbornika *Kršni zavičaj* čine tri osnovne prirodne i važne cjeline: „Prošlost”, „Sadašnjost”, „Budućnost”. Dio nazvan „Prošlost” posvećen je povijesnim događajima i ljudima važnim za hrvatsku povijest, kulturu i tradiciju. O tome je i sam fra Žarko, glavni i odgovorni urednik, napisao:

„U svim povijesnim priložima minulih godišta nastojali smo naglasiti kako treba znati: tko smo, što smo i čiji smo. To je bilo potrebno isticati provjerljivim događajima iz opće hrvatske i pogotovu zavičajne povijesti našeg naroda. Zato smo povijesnim priložima obilježavali sve obljetničke prigode hrvatske povijesti od jadranskih otoka do Drave i Dunava i od Istre do Bačke. Bez kršćanske vjere u krilu Katoličke crkve davno bi nestalo hrvatskog naroda na povijesnoj vjetrometini naše Domovine. Zato smo u svim Zbornicima nastojali pružati kršćanske poruke u najrazličitijim izričajnim oblicima od svetopisamskih do bogoslovskih i životopisnih.”

„Sadašnjost”, drugi sadržajni dio *Kršnoga zavičaja*, odnosi se na aktualni život u katoličkim župama te važnim zbivanjima u Katoličkoj crkvi. Treća cjelina nazvana „Budućnost” progovara o suvremenom životu dotičući aktualne teme u sadašnjosti, a koje su osobito važne za budućnost. Znao je fra Žarko: tko ima sadašnjost, imat će i budućnost.

Kršni zavičaj, hercegovački informativni zbornik za vjerska i društvena pitanja, ima duboke korijene i odličan ugled u svom narodu. On je trajno zrcalo ljubavi, povijesti, duhovne kulture i hrvatskoga identiteta. Osobitost mu se zrcali u mnogobrojnosti doprinosa u informiranju i osuvremenjivanju stanovništva Hercegovine. Njegova važnost potvrđena u životu katoličkog puka, izišla je i izvan granica Hercegovine, osobito kod brojnih hrvatskih iseljenika diljem svijeta. Fra Žarko je itekako znao kako povezati iseljenike iz Hercegovine u dalekom svijetu s rodnim krajem. U „Pismu prijateljima *Kršnog zavičaja*” je napisao:

„Zahvalni smo Bogu što su brojni hrvatski odseljenici diljem svijeta od Njemačke do Argentine i Kalifornije te od Australije do Kanade u sadržaju našega Zbornika nalazili pokoju vijest o Domovini i osjetili zraku njezine topline.”

Znao je fra Žarko i kako odati priznanje vrijednim pojedincima unutar vjeroničke zajednice koji su pridonosili izgradnji kulture i identiteta rodnoga kraja. Borio se za život *Kršnog zavičaja*, uspijevao je održati ga i širiti unatoč političkoj situaciji u Jugoslaviji. Zbornik je pozornost privlačio kvalitetnim tekstovima u kojima su autori, prema fra Žarkovim riječima, nastojali naglasiti kako treba znati – *tko smo, što smo i čiji smo*. Kao glavni i odgovorni urednik pisao je bez zadržke o društveno-političkim problemima. Njegova staloženost i mudrost izdržala je sve napade i progone službene politike zbog ponekih objavljenih članaka. Nije odustajao ni pred odbijanjem tiskara koje se nisu usudile tiskati za tadašnju politiku nepodobne tekstove.

Zahvaljujući marnom uredničkom radu fra Žarka Ilića i njegovoj neizmjerne ljubavi prema hrvatskomu jeziku i povijesti, iz glasila *Kršni zavičaj* se učilo, uči i učiti će se o minulim vremenima i sadašnjosti za budućnost. Upravo zbog te prepoznate neprocjenjive vrijednosti i važnosti fra Žarkova dugogodišnjega predanoga i društveno-korisnoga rada, godine 2010. dodijeljeno mu je značajno priznanje Nagrada za životno djelo i Zlatni grb Općine Ljubuški.

I tako čovjek snuje, Bog određuje. Sve ima svoje vrijeme. Vrijeme života i vrijeme smrti. Vrijeme *Kršnog zavičaja* teklo je od 1970. do 2017. godine. Na kraju te 2017. iz tiska je izišao pedeseti, jubilarni broj. Jubilarni i posljednji broj *Kršnog zavičaja* otiskan je na 352 stranice te je, uz uobičajene priloge, dopunjen dvama posebnim priložima „Mala povijest Kršnog zavičaja” i „Kršni zavičaj u očima svojih čitatelja”.

Samo skroman Božji čovjek mogao je napisati u „Uvodniku” 50. *Kršnog zavičaja* (2017.):

„Do veljače u ovoj godini nikad nisam ni pomislio na nekakvu prigodnu poruku za 50. *Kršni zavičaj*. Međutim, sada moram izraziti neizrecivu zahvalnost najprije Bogu, koji mi je omogućio dug život i radnu sposobnost!”

Godina 2018. potpuno će okrenuti leđa *Kršnom zavičaju*. Fra Žarko Ilić, čovjek velike odgovornosti, ljubavi i vjere u živu riječ, tijekom te godine na svojim je leđima nosio teški financijski teret. Svjestan neizlaza i neminovnog gašenja *Kršnoga zavičaja*, u prosincu 2018. napisao je

pismo suradnicima, povjerenicima, pretplatnicima, čitateljima i štovateljima, jednom riječju prijateljima pisane riječi, prijateljima *Kršnoga zavičaja*. Fra Žarkovo „Pismo prijateljima *Kršnog zavičaja*”, nije oproštajno pismo očajnika, ono je pismo mudraca, pismo zahvalnosti Bogu i dobrim ljudima na milosti što je *Kršni zavičaj* živio pedeset godina i skupio pedeset brojeva.

Uz zahvalnost Bogu, fra Žarko je izrazio osobitu zahvalnost Stipanu Vranješuu i njegovu Grafotisku iz Gruda za razumijevanje u naplati dugova za tisak:

„Ali, ove godine ni do danas nismo mogli isplatiti ni umanjene troškove za naš *50. Kršni zavičaj*. Uzrok je u tome što sve više naših nekadašnjih pretplatnika i povjerenika, a tako i ostalih čitatelja, stari i umire. Istodobno se među mlađima ne rađaju novi, koji bi uviđali potrebu ovakvih tiskanih izdanja i njihovih poruka. To vrijedi podjednako za svećenike kao i ostale vjernike... To znači da s dosadašnjim dugom ne možemo ići dalje.”

Uz iscrpno objašnjenje nemogućnosti daljnjeg tiskanja *Kršnog zavičaja* fra Žarko je zamolio upravu *Grafotiska* za besplatan tisak male naklade džepnog kalendara za 2019. godinu. Taj darovani džepni kalendar bio je oproštajni dar i čestitka za Božić vjernim čitateljima i štovateljima *Kršnoga zavičaja*. Opraštajući se od svoga glasila fra Žarko je zapisao:

„Svakom ljudskom djelu dođe kraj. Ali nije pravo plakati, što moramo umrijeti, nego valja Bogu zahvaljivati, što smo mogli do njegove volje živjeti i raditi.”

Ugasio se život jednoga vrijednog zbornika, ali fra Žarkov optimizam i neiscrpni stvaralački duh nije isključio mogućnost da se jednoga dana, kada bude postojala financijska mogućnost, *Kršni zavičaj* opet pokrene. „To je u Božjim rukama”, poručio je.

Sada je fra Žarko Ilić, mali brat, veliki fratar u Božjim rukama. Bog zna da je to onaj tihi, marni i skromni fratar koji je 1960. razbio grobnu tišinu o našem nadbiskupu Alojziju Stepincu i prvi krišom o njemu održao predavanje pred mladim bogoslovima u Sarajevu. U potajici je istraživao njegov život i zapisivao u svoju malu bilježnicu slušajući Schubertovu *Ave Mariu*. Napisao je prvi prikaz života i smrti hrvatskoga ne-

pravedno progonjenoga blaženika u vremenu kada se nije smjelo ni spomenuti njegovo ime. Kako bi zametnuo trag, članak je naslovio: „Da li vanjske okolnosti mijenjaju značenje riječi?” Vjerovao je da političke vlasti ne slute što se zapravo krije pod tim naslovom. Hrabri i odvažni fra Žarko je sakrio svoju rukom ispisanu bilježnicu, a na papiru napisao običan tekst za slučaj da ga vlasti otkriju. U nijemoj tišini slušali su studenti istinu o Stepincu, a Božjim čudom vlasti nikada nisu saznale za taj govor duše i srca. Puno godina kasnije, mudri kardinal Franjo Kuharić je napisao fra Žarku:

„Dobro si napisao, to što si napisao.”

Fra Žarko, sretna sam što sam Vas poznavala, sve što ste napravili, dobro ste napravili, šapćem nebu i preslušavam emisiju *Agape* na Radiopostaji MIR Međugorje. Eterom se širi glas voditelja emisije fra Marija Knezovića i njegova gosta fra Žarka Ilića. I nebo nad Zagrebom sluša fra Žarkove žive riječi: „Novi detalji o Stepincu koje Udba nije doznala.” U krajičku oka suza i nijema želja: Neka Vam je vječni Božji mir, blagi misniče, dobri fratere, glavni uredniče i moga *Kršnoga zavičaja!*

dr. sc. Milka Tica